

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrulŪ 4.

SIBIIŪ, 15 APRILIE 1890.

AnulŪ XXI.

ÎNTEMEIEREA PSICHOLOGICĂ A ACTELORŪ ELEMENTARE ALE GÂNDIRII ÎN MARGINILE LEGILORŪ HERBARTIANE DE ASOCIARE ȘI REPRODUCERE.

(*Monografiă psihologică*).

(Continuare).

În articolulŪ „Zur Sprachphilosophie“ *) amintesce Dr. Steintal — deși cu altŪ scopŪ — cĂ băiatulŪ vede în figura patruunghiului unŪ bonbonŪ, în a cerculuiŪ o farfurie. FĂcendŪ acĂsta, băiatulŪ exprimă judecata: „Asta-ı unŪ bonbonŪ, o farfurie“. E mai pe susŪ de îndoială, cĂ ideea despre farfurie a trebuitŪ sĂ existe de mai nainte în consciința băiatuluiŪ, altfelŪ era imposibilŪ sĂ între în raportŪ de predicăiune cu cerculŪ vĂduțŪ. DacĂ în vederea cerculuiŪ nu s'arŪ fi reprodusŪ absolutŪ nimicŪ, cerculŪ nu ajungea a fi perceputŪ în nici unŪ chipŪ. În cazulŪ unei fortificĂri insuficiente elŪ putea sĂ producĂ celŪ multŪ o senzațiune nehotĂrită, din care n'arŪ fi pututŪ sĂ rezulte nici o judecată lĂmuritĂ.

VomŪ cerca sĂ esaminĂmŪ procesele, cari aŪ condiționatŪ în modŪ neapĂratŪ nascerea judecĂții din cestiune.

Înainte de tóte este afecțiunea sensuală a cerculuiŪ vĂduțŪ care a datŪ primulŪ impulsŪ la desfășurarea procesuluiŪ de formare a judecĂții. Afecțiunea nu putea sĂ trecĂ fĂrĂ urmĂ conscie, de vreme ce a gĂsitŪ în consciința potențială a bĂ-

*) Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik. Vol. 32. fasc. I. pagina 74.

iatului elemente egale și destul de tari ca să o pótă fortifica deajunsă. Ântăiulă faptă psihică produsă prin afecțiunea din afară, este reproducerea nemijlocită a tuturoră aceloră elemente, cari sântă egale cu cele ale cercului ce impresionează. După reproducere a urmată contopirea elementeloră egale. Multe elemente ale noiei afecțiuni aă remasă neobservate pentru că n'aă putută reproduce nimică. Alte elemente n'aă s'aă putută închiega decâtă într'o senzațiune puțină lămurită fiindcă fortificările dobândite prin reproducere nemijlocită n'aă putută produce contopiri, cari să se pótă fixa destulă de lămurită. Ună elementă ôre-care ală afecțiunei însă a putută da îndemnulă la reproducerea imediată a unei idei, cu care s'aă putută contopi într'o percepțiune, ce întrece prin claritatea ei pe tôte cealalte. Acestă elementă este forma rotundă a cercului. Feluritele contopiri stărue a se suprima unele pe altele. De vreme ce însă forma rotundă a dobândită fortificarea cea mai puternică, s'aă născută o diferență de claritate, în care contopirea „rotundă“ apare desfăcută de tôte cealalte contopiri, ridicate și ele mai multă s'aă mai puțină clară. Contopirea formei rotunde și suprimarea în același timpă a celorlalte contopiri născute eventuală în fața cercului, tôte aceste urmări psihologicesce necesare ale reproducerii nemijlocite, producă mai ântăiă opoziția predicativă a formei rotunde față cu tôte cealalte elemente din senzațiunea cercului. Forma rotundă apare desfăcută, în puterea diferenței de claritate; ea rămâne însă complicată cu cealalte elemente în vîrtutea ivirii loră simultane, rezultată din coexistența elementeloră afecțiunii sensuale. Resultatulă procesului de până aci, care se termină, după cum vedurămă, cu opoziția predicativă a formei rotunde în fața celorlalte elemente ale cercului ca subiectă, se pôte exprima prin următorea judecată: Între notele cercului vedută una este forma rotundă, saă scurtă: ceea-ce vedă (cerculă) e rotundă.

Judecata acăsta nu e cea căutată. Ea este însă în condițiunile date o urmare imediată și necesară a afecțiunei sensuale, carea a pornită procesulă. Printr'însa amă ajunsă la

calea de jumătate în procesul de formare ală judecății. Vom urmări procesul mai departe.

Forma rotundă, imediată reprodusă și contopită, servește acum ca idee auxiliară în virtutea prisosinței ei de claritate, pentru a reproduce în mod mijlocit și alte elemente, din complexiunea „farfurie“, — elemente, cari la timpul loră au coexistat cu forma rotundă și vină acum a fi relevate și ele în conștiință. Acestu faptu psihicu, care și elă la loculă acesta e o urmare necesară a legiloră de acțiune reciprocă, se exprimă prin judecata: Și farfuria e rotundă.

Că această judecată nu este de nouă formată e aproape de prisosă să mai amintim.

Acum forma rotundă apare complicată simultană în două direcțiuni și adecă, în direcțiunea nouă sensațiunii (cerculă) și în cea a elementelor mijlocit reproduce (o farfurie). Procesul se încheie acum prin o nouă asociare, care însă nu e o contopire de elemente egale, ci o complicație de elemente deosebite. Elementele cerculă, cari au fostă ținute în apăsare prin contopirea mai puternică a formei rotunde, ajutate acum și de cele mijlocit reproduce ale farfuriei, apasă cu puteri unite asupra formei rotunde. Acestă din urmă des-cinde în claritatea ei, în vreme ce elementele apăsătoare apară în conștiință ca coexistente într'o nouă complicațiune, care își află expresiunea în judecata căutată: Ceea-ce vedă (cerculă) e o farfurie.

Acestă judecată în comparație cu cele două anterioare e de nouă formată, căci înainte de a vedă cerculă, elementele lui nu s'au putut complica cu cele ale farfuriei. Înțelesul ei nu este, că cerculă ară fi o specie de farfurie, ci cumcă amândouă complexiunile (cerculă și farfuria) au forma rotundă ca notă comună sau că aparțină amândouă aceleiași sferă. Mai exactă judecata ară suna: Ceea-ce vedă (cerculă) e ca o farfurie sau, cerculă aparține la sfera de care se ține și farfuria. Acesta este înțelesul unei judecăți sintetice cum e cea de față.

Impresia senzuală a cercului vădit n'a putut născă judecata din urmă, fără ca conștiința băiatului să percurgă procesul psihic, care condiționează ivirea celor două judecăți anterioare.

În acest proces deosebim două momente principale: 1. O reproducere nemijlocită, urmată de o contopire; 2. O reproducere mijlocită, care termină cu o complicațiune. În momentul impresiei senzuale se reproduce nemijlocit tot ce este egal. Contopirile elementelor egale produc în început o urcare (ascuțire) a conștiinței în direcția contopirii celei mai puternice, în vreme ce celelalte contopiri apar reprimite. Îndată ce a intrat apoi și reproducerea mijlocită în acțiune, elementele reprimite ajung la supremație și se complică cu cele reproduse mijlocit dându-le existență judecătorească finală. În procesul de formare al oricărei judecăți, fiind aceasta primitivă sau logică oricât de înaintată, se pot descoperi aceste procese psihice ca condițiuni neapărate ale născerii ei. Procesele implică totdeauna o conlucrare a tuturor legilor de asociere și reproducere, cari numai în întregitatea lor pot da o explicație îndestulătoare. Acest chip de a forma o judecată — mai târziu vom vorbi încă despre unul al doilea — se poate asemăna cu născerea unei unde la suprafața apei, pe care o neliniștește o piatră căzută în ea. Moleculele de apă, cari sânt isbite mai cu vehemență, se înalță imediat după cădere în sus pentru a se adânci ear în momentul următor și a produce împrejurul lor boltitura dealului de undă.

Recapitulându judecățile descoperite în decursul procesului, găsim în ele următorul șir de raționare logică:

Ceea-ce vedă (cercul) e rotund.

Și farfuria e rotundă.

Ceea-ce vedă (cercul) e ca o farfurie.

Vom întâmpina poate cu toate acestea obiecțiunea, că procesul analizat mai sus explică numai acel caz de formare al judecății, în care ea vine a se deriva din alte judecăți anterioare prin mijlocirea raționamentului, dar că ea s'ar putea forma și fără

aceste judecăți. Cu ajutorul legilor herbartiane de asociere și reproducere credem a fi dovedit, că judecata din cesiune nu numai că-și află argumentul ei în cele anterioare, dar ea însăși nu e cu puțință să devie un fapt psihic fără acele condițiuni. Adevărul unei judecăți oarecare poate să fiă demonstrat eventual și din alte premise, dar nascerea unei judecăți presupune neapărat premise, fiă totu acelea ori altele. Chiar și în cazul când cercul și farfuria s'arū presenta deodată sensurilor, judecata relativă la una sau la cealaltă din aceste două senzațiuni, nu s'arū pute nasce decât privindă sau la cercă sau la farfurie mai întâi și dobândindă în judecata eventuală ce s'arū produce, ajutōre reproductibile pentru a rupe judecata și asupra celeilalte senzațiuni. Dacă numai unul dintre obiecte a făcută impresiune, trebuie să fiă existatū de mai nainte în conștiința băiatului oarecari raporturi de idei cā premise reproductibile, cari să mijlocescă ivirea judecății, ori că băiatul nu percepe nimic, cu alte cuvinte nu-și formeză nici o judecată, despre obiectū.

Amū arătatū prin exemplulă analizatū, că reproducerea nemijlocită și contopirea elementelor egale pornită la indemnul senzațiunei exterioare, a fostū antecedentul, care a produsū ulterioara reproducere mijlocită și complicarea finală a elementelor în judecata căutată, ca într'unū sequentū necesarū. Ținendū în vedere numai reproducerile, putemū dice, că o recunoșcere a produsū o aducere aminte. Din punctul de vedere ală asocierilor, cari s'au succedatū, putemū caracteriza procesulă prin cuvintele: O cuprindere clară a născutū una mai bogată.

Se pōte ivi și cazul inversū, unde în prezența unei impresii sensuale omogene reproducerea mijlocită urmată de o complicațiune de idei să devie antecedentul, din care să resulte ca urmare o reproducere nemijlocită și o contopire finală. Și acesta este unū chipū de nascere ală judecăților.

Se va pute pune adecă întrebarea: Ce felū de procesū psihicū a condiționatū la timpulă seū nascerea premisei: „Cerculă e rotundū“.

În același chip, în care elementele farfuriei s'au complicată cu cele ale cercului prin mijlocirea formei rotunde totu' astfel elementele farfuriei au putut fi reproduse mijlocită și s'au putut complica vreodată bunăoară cu elementele unei rôte de car. Acastă complicațiune a putut să resulte nu tocmai prin mijlocirea formei rotunde, ci de exemplu printr'una desemnă de pe farfurie în formă radială ca spițele rôtei. În casul acesta forma rotundă a trebuit să remăie trecută cu vederea și să lase formei radiale rolul ideii auxiliare, care provocă reproducerea mijlocită a elementelor farfuriei pentru a le complica cu cele ale rôtei.

Dacă în momentul, în care elementele farfuriei mijlocită reproduse tindu' a se complica cu cele ale unei senzațiuni din afară (róta de car), se întâmplă să se mai ivescă o altă senzațiune omogenă d. e. cercul, atunci complicațiunea se întregesce și cu elementele acestei senzațiuni. Complectarea se exprimă prin judecată :

Și *) cercul este ca o farfurie.

Adausul elementelor senzațiunei „cercu” contribuie cu atât mai vârtos a suprima forma radială și a nasce complicațiunea amintită, cu câtu' are mai multe elemente egale cu cele din ideea reprodusă a farfuriei. Fiindu' date aceste condițiuni, adecă fiindu' senzațiunea de faptu' omogenă cu farfuria, elementele egale ale farfuriei voru' tinde la contopiri mai multu' sau mai puținu' clare. Spre scopul acesta ele se voru' ridica nemijlocită, tindendu' care din care la claritate mai mare. Cea mai energică înălțare o are forma rotundă, care deja în cursul reproducerii sale nemijlocite se deosebesce mai ântăiu de celelalte elemente ale farfuriei născându' judecata: Farfuria e rotundă.

Îndată ce s'a sevêșitu' și contopirea elementului „rotund”, ce vine a se înălța dintre elementele farfuriei, cu același elementu' alu' senzațiunei cercu', elu' se pune în opoziție predicativă și cu elementele cercului, de care se separază cu o

* (Și cercul adecă, nu numai róta de car).

intensitate mai mare datorită contopirii. Astfel se naște noua judecată finală: Și cercul e rotund.

Din casul acesta de formare a unei judecăți constatăm faptul psihologic, că sub intervențiunea unei senzațiuni omogene se poate, ca și o complicațiune născută la îndemnul unei reproduceri mijlocite să devie antecedentul, din care să rezulte o reproducere nemijlocită și o contopire ca urmare. Având în vedere numai succesiunea reproducerilor, putem dice și în mod invers, că din o aducere aminte s'a născut o recunoșcere. Neluând în samă decât asocierile procesului, aflăm, că din o cuprindere anterioară mai bogată s'a născut mai târziu una mai clară. Fenomenul acesta se poate asemena și aici cu boltitura unui delu de undă la suprafața apei, care vine a se adânci în virtutea unei puteri omogene cu căderea pietrii (greutatea moleculelor de apă). În același timp moleculele adâncite până aci se înalță preste înălțimea lor originală. Procesul începe așadar cu o „boltire“ și sfârșește cu o „ascuțire“ a conștiinței.

Judecățile, cari se succed una pe alta în decursul procesului, compun și aici următorul șir de raționare:

Și cercul e ca o farfuriă.

Farfuria e rotundă.

Cercul încă e rotund.

Am întemeiat dar în mod psihologic necesitatea de a raționa și pentru casul de formare al acestei judecăți. Dacă cercul nu s'ar fi complicat (în premisa întâia) cu farfuria și dacă elementul rotund nu se găsea în farfuriă (după premisa a doua), acest element nu s'ar fi înălțat la o contopire clară în senzațiunea cercului.

Un al treilea chip de nascere a unei judecăți nu există în marginile legilor herbartiane de asociere și reproducere, de vreme ce un al treilea fel de succesiune a acțiunilor reciproce nu este cu putință.

Stefan Velovanu.

SPICUIRÎ DIN AUTORI STRĂINI ASUPRA ROMÂNILORÛ.

II.

În istoria resbóielorÛ din timpurile mai recente dórá nici unÛ evenimentÛ n'a fostÛ d'atáta însemnáate colosalá și epocalá, ca asediulÛ Vienei, residinței imperiului habsburgicÛ, prin turcî la anulÛ 1683, și apêrarea eroicá a poporațiunii vieneze, câtÛ și în fine fericita respingere și învingere a puterei osmane, carea stándÛ deja la culmea devoltárei puterei sale cređuse momentulÛ sositÛ, a-î da civilizațiunii europene lovitura de mórte. Și într'adevêrÛ, sub murii acestei superbe metropole s'a decisÛ de dóuê orî întrebarea, decá Europa va sá remáná *creștiná* séÛ sá deviná *mohamedaná*: ántêia datá la anulÛ 1529, când sultanulÛ SolimanÛ I a cercatÛ sá puná mâna pe acésta adevêratá cheiá a civilizațiunii occidentale, dar a trebuitÛ sá se retragá cu rușine și cu perderi colosale dela acéstá întreprindere, încátÛ se đice cá sultanulÛ SolimanÛ I, din acésta caúsá arÛ fi legatÛ pe succesorii sei cu celÛ mai gravÛ blástemÛ a nu mai asedia în viitorÛ Viena.

Mai multÛ de 150 de anî Viena avusese pace de Turcî până-ce la 1683 acestia 'și cercará încá odatá noroculÛ lorÛ.

Acésta a dóua obsidiune a Vienei este pre largÛ descrisá într'unÛ opÛ: „*Die Türken vor Wien im Jahre 1683. Ein österreichisches Gedenkbuch von Karl Toifel 1883, Prag: F. Tempsky; Leipzig: G. Freytag*“, cu o mulțime de charte, planurî, portreturî, tablourî de cetățî, bătălii și alte scene resboinice. Pe 674 paginî aflámÛ aci istoriculÛ despre cauzele, carî i-au îndemnatÛ pe Turcî a rupe pacea încheiatá cu imperiulÛ germanÛ, tóte întêmplárilor, carî s'au succedatÛ până la ajungerea armatei osmane înaintea Vienei, apoi decursulÛ asediului, a luptelorÛ înaintea și împrejurulÛ Vienei prin relatári đilnice, și în fine respingerea armatei osmane prin trupele aliante germano-polone.

Dintr'o listá asupra puterei osmane la asediulÛ Vienei, anexatá la pag. 649 aflámÛ, cá pre lângá trupele turcescî

aă mai luatŭ parte la acestŭ asediŭ ŝi: Ŝerbanŭ Cantacuzeno voevodulŭ Valachiei cu 4000 ostaŝi, apoi Ghica voevodulŭ Moldovei cu 2000 *).

Despre activitatea acestorŭ trupe aflămŭ în susatinsulŭ opŭ următorele împărtăŝiri prea interesante pentru noi.

„La Alba regală se împreunără trupele moldovene cu armata turcescă sub comanda supremă a marelui vezirŭ Cara Mustafa; sosindŭ acēsta armată în numărŭ de peste 200,000 combatanți la 14 Iuliŭ 1683 înaintea Vienei, Româniŭ sub conducerea Voevodului lorŭ s'aŭ postatŭ în suburbiulŭ „Rossau“.

„După-ce trupele turcesci aŭ ocupatŭ pozițiunile lorŭ, designate de marele vezirŭ, nisuința lorŭ a mersŭ într'acolo, a jăfui ŝi a nimici totŭ ce nu a fostŭ încă consumatŭ de foculŭ din diua precedentă, cu unica excepciune a bisericii servitelorŭ în susatinsulŭ suburbii Rossau, ocupatŭ de Români. Acoperișurile atătŭ a bisericei câtŭ ŝi a mănăsterei aŭ fostŭ deja distruse prin foculŭ din 13 Iulie; bolțile cele puternice însă aŭ scutitŭ interiorulŭ acestorŭ zidiri întratăta, încătŭ înegriseră părății, fără însă de-a atăca părțile celelalte interne. Turcii ŝi făcură îndată în biserică în apropierea altarului focŭ pentru pregătirea mâncărilor lorŭ, întrebuintându pentru facerea focului scaunele bisericesci, icónele sfințilorŭ ŝi alte obiecte ŝi ornamente bisericesci. După-ce în curënd Ŝerbanŭ II Cantacuzeno, gospodarulŭ Valachiei, carele tăbărise cu trupele sale în suburbiulŭ Rossau, ŝi-a fostŭ alesŭ casele acestei mănăstiri de cortelulŭ seŭ principalŭ, aŭ rămasŭ aceste zidiri dimpreună cu biserica mănăstirei scutite de ori-ce cercări de devastăiuni. Ba se presupune chiar, că principele valahŭ, fiindŭ însuși creștinŭ, a ordonatŭ din propria sa inițiativă cruțarea acestorŭ edificii, ear la acēstă propabilŭ că l'a îndemnatŭ în prima linie sentimentulŭ de pietate față de locașulŭ d-deiescŭ, ŝi apoi împrejurarea, că în părțile neatinse de focŭ

*) Mai aflămŭ în acēsta listă făcându-se amintire ŝi despre Mihaiŭ Apafi, principele Transilvaniei cu 6000 ostaŝi, carŭ însă n'aŭ luatŭ parte directă la asediulŭ Vienei, ci erau detașai pentru paza podurilorŭ de lângă Jaurinŭ.

ale acestorū și altcum puternice zidiri s'a aflatū la unū bunū adăpostū (pag. 288).

„În 16 Iulie, tocmai când principele Carolū de Lotharingia efeptuise trecerea Dunărei, ordonă marele vezirū voevodilorū Moldovei și Valachiei în decursulū unei cumplite furtune facerea unū podū dela suburbiulū Rossaū până la suburbiulū Brigittenaū și a unū alū doilea podū dela suburb. Weissgärbern până la prater; ordinațiune, pe carea cei imperiali din lipsa de artilerie nu aū putut-o împedeca. Pentru scutirea acestorū lucrări se esmiseră 6000 Moldoveni și Valahī pe barce și cu întrebuițarea unorū locuri mai desecate pe o insulă; cari apoi remaseră și după efeptuirea zidirei pentru paza podulū în suburbiulū Leopoldstadt (pag. 296 și 297).

„Pe urmă se pare, că marele vezirū arū fi perdutū încerderea ce a fostū pus-o în acesti doi voevodi, căci Cara Mustafa transmise comanda de conducere pentru suburb. Leopoldstadt lui Ahmed, pașa din Saruchan (Magnesia), ear pe Chisir pașa din Bosnia cu ai sei 6000 egipteni 'lū însărcină cu supraveghiarea trupelorū valaho-moldave (pag. 339).

„Deja în 6 Augustū se pregătiră Valachiī și Moldoveni, cari erau postați lângă Taborū, a restabili podulū peste Dunăre, stricatū încă mai dinainte. Principele (de Lotharingia) însă primise de timpuriu cunoscința despre acéstă întreprindere... La podulū lângă Taborū postase pe colonelulū Heissler cu regimentulū Lotharingia-jună, apoi unū detașementū de croați și cu puțină artileriă, spre a împedeca facerea podulū. Colonelulū Heissler întreținu unū focū de artileriă și de muschete cu multū succesū și-ī respinse pe Moldoveni și pe Valahī dela podū. Acestia cercară prin bateriile lorū a'lū aduce pe colonelulū Heissler cu artileria sa, să tacă și a urma lucrările podulū; tunurile imperiale erau însă atâtū de bine aseșate și scutite, încâtū nu li se putea face nici o stricare, și astfel colonelulū Heissler și putea îndrepta foculū seū neîntreruptū și cu succesū bunū spre lucrătorii podulū. Acésta împrejurare, apoi întâmplarea nu mai puțin importantă pentru

imperiali, că tocmai atunci se rupse și podul auxiliar al turcilor de la vale de Nussdorf și avea trebuință urgentă de restabilire, și îndemnă pe Moldoveni, cari și almintrelea nu erau tocmai înflăcărați pentru aceste lupte, a renunța la continuarea cercărilor, de a edifica podul între împrejurări grele și așa se curmă totă întreprinderea Turcilor cu o canonadă, carea nu avuse nici un rezultat" (pag. 369).

Atâta a fost totă acțiunea Moldo-Românilor la acest asediu memorabil; dară reese și din acestea puține întâmplări, precum că Moldovenii Români, constrinși de Osmanii a se lupta în contra creștinilor, au luptat o luptă secă, mai multă formală decât serioasă; ba noi am înclina a crede, că în tot decursul asediului s'au întreținut între populațiunea asediată și între Români după posibilitate chiar și relațiuni pacifice și amicale.

„Între mulțimea de obiecte, remase în tabăra turcească se afla și o cruce de lemn, redicată de principele român Șerbanu II. Cantacuzeno lângă „Gatterhölzl“ într'un loc, unde se cetea sf. liturghia. Înaintea plecării Turcilor de la principele ordinul a se pitala acesta cruce lângă cortul său sub pământ, căci dânsul se nedăia deja despre nenorocita reușire a asediului. El a pusese deci pe un prizonier creștin, cu numele Ioan Augustin Strohwasser, pe picior liber și l'au trimis la Neustadt sub condițiunea, ca dânsul întorcându-se la Viena, să se ducă la episcopul Kollonici și să l'au roge a ridica crucea, și a o înălța la un loc pentru venerațiunea poporului. Strohwasser a și făcut-o acesta; crucea însă se aflase într'aceia din întâmplare prin o servitoare, carea se dusesse în „Gatterhölzl“ după lemne de foc, și după ce se însciințase prepositul capitular Ioan Bapt. Mayer, acesta aduse crucea cu mare alai în oraș și o depuse în curtea episcopului Emericus Sinelius. Cu începutul anului 1684 s'a pus earăși acolo, unde a stat mai înainte, și în aceeași direcțiune spre Viena, ear asupra crucei s'a ridicat o capelă pentru conservarea ei. La anul 1785 crucea peri,

ear capela (pe drumulă dela Meidling cătră Hetzendorf) pörtă încă până în ziua de astăzi numele „Moldauer Kreuz“ (crucea Moldovenilor)“ (pag. 496).

Crucea avea o înălțime de 12 urme, lemnulă orizontală era de 4 urme, lățimea de 1 urmă și 5 pol. grosimea de 4 pol. Pe partea ei d'asupra avea monogramele **IG XG, HH KA** și ale celoră patru evangeliști. Érä mai în josă era săpată în lemnulă crucei următoarea înscipțiune:

CRVCIS EXALTATIO EST CONSERVATIO MVNDI
 CRVX DECOR ECCLESIAE
 CRVX EST CVSTODIA REGVM
 CRVX CONFIRMATIO FIDELIVM
 CRVX GLORIA ANGELORVM
 ET VVLNVS DEMONVM

NOS DEI GRATIA SERVANVS CANTACUZENV
 VALACHIAE TRANSALPINAE PRINCEPS EIVSDEM
 PERPETVE HAERES AC DOMINVS, etc. EREXIMVS CRVCEM
 HANC IN LOCO QVAVIS DIE DEVOTIONIS POPVLI ET SACRO
 HONORATO IN PERPETVAM SVI SVOR. MEMORIAM TEMPO-
 RE OBSIDIONIS MACHOMETANAE A VEZIRO CARA
 MVSTAPHA BASSA VIENNENSIS INFERIORIS AVSTRIAE
 MENSE SEPTEMBR. DIE I ANNO 1683.
 VIATOR MEMENTO MORI!

Care va să zică în traducere românésca*):

Înălțarea crucii este mântuirea lumii,
 Crucea ornamentulă bisericii,
 Crucea este custodia regiloră,
 Crucea întărirea credincioșiloră,
 Crucea gloria îngeriloră
 Și rana demoniloră.

Noi Șerbană Cantacuzeno din grația lui Ddeuă principe ală țerei muntenesci, domnă și ereditară ală ei pentru tot-deuna etc. Am ridicatū acēsta cruce în loculă celă onoratū și închinatū evlavieiă poporuluiă celei de tôte țilele, întru vecinica memoria a noastră și a loră noștri, pe timpulă când

*) După A. T. Lauriană: Magazinulă istoricū pentru Dacia Tom. II. pagina 191.

s'a încungiurată de Mahomedani Viena Austriei de josă, sub comanda vezirului Cara Mustafa-Paşa, în luna lui Septembrie di întâiă, anulă 1683.

Căletorule, aduți aminte de mórte!

Cu respingerea semilunei înaintea zidurilor Vieni începe și apunerea puterei osmane în Europa; în decursulă celor 160 ani din urmă Turcia a perdată peste 12000 mile pătrate din posesiunea europenă a ei; ear din acestă teritoră au trecută 4800 m. p. la imperiulă rusescă, ear ca 1800 m. p. în posesiunea Austro-Ungariei, apoi 5400 m. p. se împartă între statele crestine de pe peninsula balcanică, cari și-aă câștigată independință politică, și anume aă căpătată:

România	127,000	kilom. patr.	cu	5.4	milióne	locuitoră
Bulgaria	63,000	"	"	1.8	"	"
Serbia	60,000	"	"	1.6	"	"
Grecia	50,000	"	"	1.7	"	"
Muntenegru	9,000	"	"	0.28	"	"

Cestiunea orientală, carea a agitată Europa întrégă timpă atătă de îndelungată, pășesce cu pași răpedi spre resolvire definitivă și după tótă probabilitatea se pare a nu mai fi îndepărtată momentulă, când acestă putere asiatică earăși va fi respinsă dincolo de Bosforă. Întrebarea e, că cine voră fi moștenitoră Osmaniloră în Europa? Caveant....!

P. Broșteni.

REFORMA CEA MAI IMPORTANTĂ, CE E PE CALE DE A SE ÎNTRODUCE ÎN SISTEMULĂ EDUCAȚIUNEI.

Era la anulă 1749, că Academia din Dijon (în Francia) escrise ună premiū pentru resolvirea întrebărei: *dacă reînvierea sciințeloră și a arteloră a contribuită și la îmbunătățirea moravuriloră?* Respunsulă celă mai bună, ce s'a dată la întrebarea acestă, a fostă ală lui *I. I. Rousseau*, unulă din cei mai mari scriitoră ai Franciei din secolulă trecută, carele a și fostă premiată. În respunsulă seū *Rousseau* combată cu mare agerime și în modulă celă mai convingetoră

falsa direcțiune a culturii timpului său, în care se cuprindea numai cultura *minții*, éra a *inimei* era aprópe cu totul desconsiderată. Scrierea acésta a lui *Rousseau* a făcutú firesce, ca și celelalte scrieri ale lui, mare senzațiune și omenimea s'a alesú din ea cu unú mare adevérú psihologicú: că *sciința* și *voința* sântú dóuë stări ale sufletului omenescú deosebite una de alta și că desvoltarea și cultivarea celei d'ântéi nu are totdeuna dreptú urmare și cultura celei din urmă, de unde și vine, că unú omú póte să fiá celú mai învêțatú și mai cu minte și cu tóte acestea să aibá cea mai stricată *voința* și decí cele mai detestabile însușiri de *caracterú*.

Rousseau a pusú astfelú în depliná evidentá cauza, pentru care sborulú *sciințelorú* și alú *artelorú* în sine, ca atare, deși póte să dea unú felú de lustru de civilizațiune, n'aú făcutú însă și nici nu e meritú a face, ca cu acelea deodată să se îmbunătătescă și *moravurile* și prin urmare să se ridice și *moralitatea* ómenilorú. Mai lipsia însă să se aráte și mijlócele și modulú, prin care cu cultura *minții* deodată să se póta înainta și cultura *inimei*, și prin urmare să se facá posibilú, ca ómenii pe câtú înaintéză în *sciințe*, pe atâtú să se póta ridica și în privința *moravurilorú* și a *moralității*. Dar tocma pentrucá mijlócele și modulú, prin care s'arú puté da omului o culturá completá în ambe direcțiunile, a *minții* și a *inimei*, nu aú fostú arátate nici de *Rousseau* nici de alți contimporani și următori imediați ai lui, vedemú, că cu o sutá de ani mai târziu s'a scrisú din Zürich unú altú premiú pentru deslegarea unei cestiuni analóge celei amintite mai înainte, a cestiunei: *invêțământulú din scólele poporale cum s'arú pute emancipa de metoda abstractá și să se facá mai fróditorú pentru cultura inimei?* La întrebarea acésta s'aú încercatú a da răspunsú doi din cei mai de valóre pedagogi ai timpului mai nou, *Curtman* și *Grube* *). Și problema pentru

*) Celú d'ântéiú în scrierea intitulată: Die Reform der Volksschule, Frankfurt 1851. Alú doilea în scrierea: Der Elementar-und Volksschulunterricht im Zusammenhange dargestellt, Leipzig 1851.

care a fost scrisă și premiul din urmă, se poate ea ôre considera ca rezolvită? Nu. Și astăzi încă acea problemă, de sigur cea mai dificilă din toate problemele pedagogice, preocupă în modul cel mai serios pe pedagogii, cari prin cultura loră superiôră suntă chiămați a iniția și introduce reforme în sistemulă educațiunei.

Cum stăm noi față de problema aceea? La noi nu scim să se fi publicat concurs pentru rezolvirea ei și scrieri încă, afară de câți-va articoli de ȋiare, nu cunoscem, cari s'ar fi ocupat în mod mai sciințific cu ea. Reulă însă, pentru a cărui delăturare au fost publicate concursurile citate, s'a simțit și se simte destulă de tare și la noi. În „Educătorulă“ din Bucuresci (Nr. 40 din 4 Decembre 1883), scriindă totă asupra acestei cestiuni, amă fost citat din două ȋiare de frunte de acolo nesce lamentațiuni fôrte seriose, din cari se pôte vedé câtă erau de îngrijați scriitorii loră pentru viitorulă națiunei și ală patriei din cauza mancițaii crescerei tinerimei. Etă ce se scriea într'unulă din ȋiarele acelea: „Tôtă lumea se plânge, că dela o vreme încôce rezultatulă școleroră nôstre nu corêspunde de felă cu menirea loră. Acêsta constatare generală ară trebui să ne pună pe gânduri... Amă avé să mărimă dosarulă plângeriloră nôstre, dar este destulă cu cele ce amă spusă până acum pentru a dovedi, că generațiunile eșite de pe băncile școleroră vină fôrte prost pregătite pentru a-și juca rolulă în lume. Fisicesce degeșerare, intelectual spoielă, morală și cetățenie aprôpe nulă: etă în ce se resuméză capacitatea loră individuală. Nu ară fi ôre fimpulă să ne gândimă cu toți ce reforme trebuescă întreprinse pentru a scurta de aci încolo reulă? Este mai urgentă decâtă s'ar crede. Totă ce se va face, totă ce se va clădi în altă ramură, se face și se clădesce pe nesipă, până-ce nu se va reda școlei putința *de a forma după ună ideală mênțuitoră pe membrii viitôrei nôstre societăți*. Numai cu acestă modă vomă scăpa de bancruta intelectuală și morală, cătră care mergemă cu pași repedi“. Și în celălaltă ȋiară se puteă

ceti cuvintele și mai grave: „Generațiunea actuală a crescută sub impresiunea unei negațiunii pure și simple. Acesta stare de lucruri satisface amorul propriu, dar nu corăspunde unui ideală 6re-care; junimea n6stră obic6nuită a trăi din impulsii și fapte esteri6re, *fără nici un6 ideală morală*, a devenit6 fatalmente o junime pozitivă la extremă și prin urmare egoistă, calculăto6re, fără alte idei, altă stimulă, decăt6 traiul6 bună, ună traiă puramente animală“ ... „A repara r6ulă, a ridica nivelulă morală ală aceste6 generațiunii este indispensabilă, căci altmintrelea voră peri fructele frumoșe ale munc6i generațiunii trecute, căreia România datoresce totă“ ... „Atunci și numai atunci vomă av6 o tinerime capabilă a 6mbrățișă cu mintea și sufletulă destinele măr6e ale României. Atunci și numai atunci va dispăr6 golulă, care cuprinde spiritulă tinerime6 n6stre, și b6trâni6 car6 se ducă voră put6 remite 6n mănile generațiunii moștenit6re ac6sta patriă, pentru care aă trăită și luptată, cu 6ncedere, liniște și siguranță“.

Scăderile din starea culturală a generațiuniloră mai tinere precum și fructele nesăn6toșe, ce resultă din acele scăderi, arătate 6n color6 atătă de vi6 6n citatele de mai 6nainte, voră fi existândă ele 6re și astăđi, s6u se voră fi făcută celă puțină 6ncercăr6 de a se delătura? Din parte-ne nu cun6scemă nici o reformă, ce s'ară fi 6ntrodusă 6n sistemulă educațiunii cu scopă de a se aduce 6n echilibru *cultura inimei* cu a *minții*. Și ne tememă că prin o educațiune unilaterală, calculată de a promova numai desvoltarea *intelectului*, se continuă și astăđi de a se perpetua „6n modă fatală“ deplorabila stare, descrisă pe câtă de frumosă, pe atătă și de durerosă 6n poesia „Epigonii“ de *Eminescu*, poesia, carea culminăză 6n sentența caracteristică și multă cuprinđet6re: „vo6 (b6trâni6) credeăți 6n scrisulă vostru, noi (tineri6) nu credemă 6n nimică“ !

Spre completare adaugemă aci, că asemenea plânger6 despre crescerea eronată a tinerime6, ca cele citate din scriitorii de dincolo de Carpați, se potă auđi 6n t6te đilele și

din cându în cându se potu ceti și în presa noastră de dincóce : a se vedé între altele numerii „Luminătorului“ din Timișóra dela 19 Februarie până în 8 Martie a. c. Rēulū este prin urmare generalū și a începutū să fiă constatātū și la noi din tóte părțile. Remâne numai să vedemū, decā s'a și affatū vre-unū mijlocū pentru sanarea lui.

După pedagogia sciințifică, pentru a se ridica „nivelulū moralū“ alū tinerimeī, sétū, vorbindū în terminī mai generalī, pentru a se face, ca deodată cu *cultura minții* și chiar prin acēsta să se promoveze și *cultura inimēi* aceleia, e neîncunjiuratū necesarū, ca în școlele, ce aū să dea tinerimeī *cultură generală*, precum sūntū *școlele primare* (poporale) și cele *secundare* (medii), să se întroducā și validiteze în tótă puterea cuvēntului așa numitulū *învățământū educativū*; acestū învțăământū fiindū singurū menitū de a ridica dișele scóle la nivelulū unorū adevērate *institute de educațiune*, și a nu le lāsa să remānā numai nesce *institute de învățământū*, cualificate de a promova aprópe exclusivū numai *cultura minții* tinerimeī.

Multora se póte pără, că *învățământulū educativū*, despre care dela unū timpū încóce se aude vorbindu-se și la noi, nu arū fi nicī decum unū lucru nou. Dar, că sūntemū āncā departe de a-lū fi apreciatū și numai în teoriā după meritū, necum să-lū fi pusū cātuși de cātū și în practicā, despre acēsta ne va convinge viitorulū. *Învățământulū educativū* și în Germania, în patria pedagogiei, abia e întrodusū de câte-va deceniī. Elū e prin urmare unū învățământū alū viitorului, prin care, atātū după prospectele, ce pedagogia sciințifică ne deschide asupra lui, cātū și după rezultatele, ce le-a datū și continuā a le da unde este deja întrodusū, are să se opereze reforma cea mai importantă a secolului în sistemulū educațiunei. Fiă ca, celū puținū la finea acestui secolū, între școlele nóstre āncā să nu mai existe nicī una, în care acestū *învățământū*, care este celū mai efectivū *mijlocū* alū *educațiunei*, să nu fiă întrodusū și aplicatū cu rezultate cātuși de cātū mulțumitóre!

Să sperăm în împlinirea dorinței acesteia cu atât mai virtuos, cu cât știința pedagogiei a început și continuă a-și revărsa și între noi totu mai mult și mai mult rațele sale binefăcătoare, și de altă parte trebuie să credem, că strîmtoarea, în care se află în deosebi școlile noastre astăzi, încă se va delătura și acelea din ți în ți voru puté lucra totu cu mai deplin efectu întru resolvirea problemei lor culturale.

În numărul viitoru ne vomu încerca a arăta mai de aprópe în ce aume consistă ființa *învățămîntului educativu*.

Ioanú Popescu.

TERMINI DE TOPOGRAFIA ÎN LIMBA ROMÂNĂ.

Sîntu doué decenie împlinite, de când ministeriul de rîsbelu a întreprinsu mîsurarea din urmă a monarchiei.

Pe atunci, unu domnú professoru dela institutul militarú de geografía, cu discursulú seú într'o societate, a recomandatú în atențiunea ascultătorilorú acea bogăția, ce românulú o posedé în terminí de topografía.

Acelu domnú condusesé lungu timpú, în o parte, afacerile de mîsurare. Se mai spunemú, că dintre acei terminí, puțini sîntu de origine dubiá; absoluta majoritate a lorú este románă de nascere.

Acum, unii scrietori străini, supunú la torture biéta istoriá, s'o siléscă a le mărturisi, lorú de dragulú lorú, că românii prin secele trecute arú fi fostú în precumpenire păstorí. Aceste torture ni aduseră aminte observațiunile de altă dată ale acelu domnú profesorú. Étă că la scrierile alienilorú se opunú, între alte rațiuni, încă și acei terminí, cari a bună sémă nu arú fi atâtú de numeroși, decă românulú nu sta pururia locului și la plugulú seú.

O colecțiune póte să intereseze pentru istoriá, limbă, agricultură, silvicultură, geometriá, în fine pentru tóte științele militari câte se ocupă de terene și de siturí. De aceea ni permitemú să publicămú colecțiunea nóstră. Dórá alții

voru continua până să completeze unu lexiconă. La totă întemplantarea suntu juristii, cari au mai bune ocasiunii, că găsescu în abundență atari termini, în cărțile funduall, pre paginile prime, la numirile estravilanelorū.

Acei termini suntu :

Agru, baltă, bătătură, bară, călcătură, câmpu, câmpia, ciceră, codru, colină, colnicu, coste, culme, curătură, cheia, clisură, delu, dosu, dumbrava, fenațe, honci, huci, islazu, imasu, lazuri, liveda, lacu, luncă, măgură, movila, mocirlă, munte, muncelu, obersia, osoiu, ostrovu, pascu, pasune, perlóge, podgorie, pratū, pădure (din latinulu palude, séu din italianulu padule), plaiū, poceiū, picioru de munte, pasu, pirlazu, polă de munte, poienă, preluca, priseca, piscu, promontoriu, prundariu, ritu, ripă, sesu, sadisce, salisce, spinare, treuasū (troasū, troanu), țelină, țerină, țersitură, țernovă, vale, vėrfu, vėrtópe, zăvoiu.

Tóte acestea, răděcinali fiindu, mai au derivatele și diminutivele lorū. În fine, deși nu ca termini proprii de topografiă, dar ca aussiliari, pentru indicațiunii specialii, obvinu cei inprumutați dela produse, d. e. brădetu dela bradu, făgetu dela fagu; ferice, dela planta cu acestu nume; junepini, e pluralu dela junepenu, ca să insemne loculū, de unde începe regiunea acestora s. c. l.

Dr. *Giorgiu Poța.*

BENEȘULŪ.

(Poveste din poporū).

Dela Rodna-veche spre nordu-ostu se inalță muntele *Beneșu*, celu mai inaltu în apropierea Rodnei. Poporulū trebuie să-și aibă atare mitu legatu și de acestu munte; după cum are față mai de tóte delurile, rurile, colinele și munții ce-ı stăpănesce. Așa și este. Éta mitulu legatu de muntele *Beneșu*.

Într'o di de primăveră, coela cam aprópe de séră, a venitū — te miri de unde — unu pescarū seracū, cu numele *Beneșu*, și s'a aședatū într'o căsuță la capetulu din susu alu Rodnei și de acolo

findū tare aprópe a prinsū a pescui cu unghița în apa Someșului. Dar sciți dumniavóstră cum-î și măestria pescăritului, ca și a vênatului, mai de multe-orî nu prindî nimicū, și numai arare-orî mergi acasă cu ceva. Așa erau odată semnele că o să pătéscă și Beneșū; arunca cea unghiță și aci și colo, dar pace! gândea-î că-î farmecū, nimicū nu scóse.

Cum sta elū așa cu códa unghiței în mână și cu ochii țntiți în apă, étă i-se ivesce unū omuțū cu fesū roșū ca turcii și cu o pipă cu vergea lungă, picioarele-î erau ca la cai și avea pintenî.

Cum 'lū vėdu Beneșū, prinse a-și face cruce, ca bunū creștinū ce era. Dar omulū celū cu fesū turcescū se totū apropiă de elū, nu se temu de crucile lui, ear când era aprópe de Beneșū 'î țise, cu glasū blândū:

Nu te feri de mine că amū venitū să-ți împlinescū orî-ce ai cere, decă tu cu nevasta ta cu totū mi-te dai mie; dreptū că eū sântū draculū, dar de te închinî mie te facū avutū, de nu-î mai avea lipsă să stai flămândū cu unghița 'n mână până s'a milostivi câte unū pesce să-ți vină să-lū prindî. Decătū așa — mai bine te gândește și mi te închină mie.

Beneșū, ca toți pescariî, leneșū din fire, care bucurosū arū fi mâncatū de-a gata, se gânde că câtū arū fi de bine să fiă elū bogatū, să aibă vorbă între fruntași, să fiă în fruntea mesei la nunți și la pomene, colo lângă popa, și toți ómenî să-î închine și să-î dică „jupâne“. După astfelū de gânduri, cari 'î trecură repede prin minte, țise lui *Scaraoschi*: auzi, jupâne, noi mai c'omū face tėrgū la olaltă, dar fiind-că dumniata doresci ca și muierea mea să ți-se închine, trebuie să me înțelegū cu dēnsa ăntēiū, că orî-cum dar suntemū cununăți după lege și nu facemū nimicū unulū fără scirea altuia: mâne pe asta vreme — de voesci — ne putemū întâlni totū în acestū locū.

Bine, țise *Scaraoschi*, și se făcu nevedutū, ear *Beneșū* merse cătră casă gândindu-se la mâncările cele bune, ce o să le mănânce după-ce va face contractū cu celū cu pipă lungă, ce haine scumpe o să pórte ca boierii, cum o să-lū cinstescă toți și cum nu o să se mai chinuiescā flămândū pe țermurele Someșului, cu unghița în mână pe vreme bună orî rea, pe vėntū și pe plóie.

Cu astfelū de gânduri și cu traista gólă numai se vėdu acasă. Înserase bine. Nevasta-lū aștepta cu óla la focū numai să bage pescii 'n ea, dar pescii erau în Someșū. Cum întră în casă 'lū și întrebă muierea: Nó, da aducî ceva, bărbate? Aducū, muiere,

aducă traista goală și o veste bună. Ce veste? Veste bună! M'amărită dău eă a totă umbra de colo până colo pe celă țermure de apă și când să viă acasă totă să viă cu traista goală! Dar Dăeu sfântulă 'mă trimise pe draculă în cale și stămă în tângă amendoă; decă te învoescă și tu, elă ne dă ce vomă cere dela elă: bană, haine, mândără, beutură, vite cu ună cuvântă ce ne-a cere inima. Eă, dacă acela n'ară fi reă tângă; dar apoi elă ce ne cere? Ne cere ca amendoă să i ne dămă lui, vâđă bine după mórte, dar până vomă fi în vieță să fimă fericiți după cum ne trage inima. Apoi sci ce — mēi bărbate? cere-ă tu să ne dea cincă sacă de bană și vieță lungă de treă sute de ană; atunci ne învoimă, altcum nu!

De abia așteptă pescarulă să se facă ăia ca să se întâlnească cu draculă și să-lă facă gazdă. Cum se culcă flămândă, cătă fu noptă de mare totă carne friptă și pită albă visă, ear când fu a dăua ăi 'ă corăiaă mațele de fôme. Îndată ce se făcu ăia și merse la Someșă, la loculă, unde se întâlneă în ăia trecută cu mamonulă și care până în ăia de ađă se numesce păreulă draculă. Și nu trebui să ascepte multă, că acela încă veni și-lă întrebă încă de departe. Nô, da ce-ă vere, cum te-ă sfătuită cu nevasta? D'apoi étă cum și étă cum ne-amă înțelesă: să ne dăă cincă sacă de bană și vieță lungă de 300 de ană, ear în acestă timpă să me slugescă cu credință, să-mă faci totă ce ăi-oă cere. Bucurosă, respunse draculă, la nôpte să fiă amendoă acasă că vă aducă bană. Așa s'a și întemplată. În cea d'ântēi nôpte-ă duse mamonulă lui Beneșă pescarulă cincă sacă de bană și-ă spuse, că decă i-a mai trebui ceva, numă să-ă aducă aminte de elă.

Acum să fi vâđută în casa lui Beneșă pescarulă traiă boerescă, vinarsă îndulcită, carne friptă, pită albă, haine scumpe, de numă la domniă ceă mară mai vedeă ca la elă și la nevasta lui. Ună lucru singură nu-lă mai făcea, nu mergea la biserică nici în ăia de Pască, că era oprită de micuțulă.

Din bană ceă mulă și-a cumpărată ună munte, care-ă chiar cătră răsărită-măđănopte dela Rodna. În vârfulă muntelă a pusă pe celă cu căciula roșă de i-a făcută ună palată, în care să-ă petrecă elă ceă treă sute de ană. Nici că mai vrea elă și nevasta lui să âmble pe josă ca proștii, ci numă în hinteă într'aurită, ca craii ceă mară. Ceă patru căă ce-ă avea la hinteă încă nu-i potcovea, ca ală botezaă, cu potcove de fieră, ci cu potcove de aură, și numă căte cu ună cuiă le anina de copitele cailoră, ca cu atătă mai curând să le piărdă și aflându-le ceă ómeni necăjiă, să mai

prindă și ei la stare. Dar celū micuțū, ceș mână caii, tóte le aduna și le punea în hinteū fără scirea lui *Beneșū*.

Câteva rëndurī de ómenī l'aū apucatū pe Beneșū âmblandū așa și desfătându-se, dar odată numai nu s'a mai vēđutū nici elū, nici nevasta lui, nici palatulū lui celū minunatū, din vērfulū muntei, tóte s'aū stinsū, numai numele i-a remasū, și, și acela legatū de unū munte; că ómenī pñă în điuva de ađi numescu „*Beneșū*“ muntele, care se đice a fi fostū alū pescarului din povestea acésta. Pēcuarīi mai povestescū, că la anumite đile mamonulū scóte pe Beneșū și pe nevasta lui colo pe vērfulū Beneșului și cu elū ară, ear cu ea grapă, și le totū strigă:

Hais, ho! dađi mai tare,
Că v'amū purtatū în spinare!

Ioanū Popū Reteganulū.

DINTR'ALE ECONOMIEI.

Câte-va reflexiuni asupra albinăritului.

Albina prin însușirile ei frumoșe: prin diligența ei neobosită, prin desteritatea, curățenia, ordinea, cruțarea, curagiulū, supunerea și fidelitatea față de mama regină, și în urmă prin deliciosul și curatulū productū, prin mierea și ceara ce produce, a atrasū atențiunea ómenilorū din cea mai vechiă anticitate, precum acésta se vede din scriptele lui Moise, Xenofon, Strabo, Solon, Pericle, Varo ș. a. În timpulū mai noū însă și mai bine aū sciutū apreția folóșele *Albinăritului* națiunile civilisate, rădicându-lū pe acela pe base sciintifice și făcēdu-lū astfelū să devină nu numai unū isvorū de căștigū pentru omulū, care se ocupă cu elū, ci totū odată și unū adevēratū mijlocū de nobilitare și cultivare.

Din datele statistice, ce urmēză se va vedē importanța ce națiunile civilisate o daū acestui ramū de economiă. În Prusia propriă se află o reuniune centrală de stupăritū cu preste 20 de miī de membri, și pre lângă acésta, încă 13 reuniuni principale cu 400 de reuniuni filiale; în Bavaria sântū 8 reuniuni principale cu 286 filiale și cu 12000 de membri; în Baden o

reuniune centrală cu 57 filiale și 2780 de membri; în Meclenburg o reuniune centrală și 41 filiale. Totu asemenea se află reprezentată și Saxonia, Vürtembergă, Hessen, Oldenburg Braunsweig, Sachsen-Weimar, Sachsen-Koburg-Gotha, Meiningen și celelalte principate toate cu mulțime de reuniuni principale și filiale, așa încât în imperiul german nu se află ținut, în care să nu se afle reuniune de stupărit, cu stupării de model, cu literatură bogată în acestu ram, și cu mai multe stabilimente pentru fabricarea instrumentelor, necesare la stupăritul rațional. În stare înfloritoare se află stupăritul și în Franca, unde încă în 1856 se afla o reuniune centrală, carea curând după constituirea ei numera preste 2500 de membri, cu sute de reuniuni filiale, cu diare științifice în acestu ram, și cu diferite stabilimente de industrie. Totu pe asemenea tréptă se află stupăritul și la celelalte națiuni din apusul Europei, ne mai amintind în detalii și pre Americani, unde, după cum se afirmă, deși numai în 1675 s'a dusă cea d'ântei matcă, cu toate acestea în anul 1888, se află numai în Statele unite preste 2 milioane de coșnițe, cu unu productū anual de preste 18 milioane kilogr. de miere, cu 3 milioane stupari de profesiune, împărțiti în reuniuni principale și filiale, cu unu comerțu înfloritoru de produsele albinăritului.

Dară nu e de lipsă să alergăm prin alte state depărtate, pentru a vedé albinăritul aprețiat după valórea și însemnătatea lui; căci despre acesta ne putem convinge și dela popórele din imperiul austro-ungarū mai favorisate de sórte ca noi, și astfel și mai înainte în cultură și bunăstare. Așa d. e. în Austria încă în 1852 s'a înființatū o reuniune de stupărit, și în curândū într'atata s'a dezvoltatū cultura acestui ram, încât după datele statistice, cu finea anului 1887 se află în țerile din Austria 23 reuniuni centrale de stupărit cu sute de reuniuni filiale, cu 7 reviste de specialitate, 5 opuri premiate; érá numărul stuparilor de profesiune era de 193,971.

Din Austria a trecutǎ acéstă mișcare și în Ungaria, unde însași legislațiunea, cunoscēndǎ însemnătatea și efectele binefăcētore ale culturēi raționale de stupi, încă spriginesce dezvoltarea acestuī ramū economicū; durere însă, că într'unū modū, care nu permite tuturorū locuitorilorū a se împărțasi din acéstă binefacere. Spre scopulū lățirei stupărituluī raționalū, s'a împărțitū întrēga Ungaria în 6 cercuri, denumindu-se pentru fiă-care cercū câte unū învățatorū ambulantū și preste toți unū inspectorū, cari în limba statuluī sântū îndatorați a ține prelegeri teoretice și practice și a da ori-ce explicări din acestū ramū alū agriculturēi. Apoi în mai multe institute de corecțiune, se construescū coșnițe raționale vëndēndu-se cu unū prețū, care permite și locuitorilorū mai sēraci, a și-le putē procura.

Prelângă unū atare ajutorū materialū și moralū din partea statuluī, a pututū să-și ia stupăritulū raționalū unū sborū frumosū, mai cu sēmă la națiunea magiară, ceea-ce se vede mai bine din împregiurarea, că îngrabă s'aū înființatū mai multe reuniuni centrale și filiale, îmbogățindu-se și literatura stupărituluī cu manuale și reviste de specialitate. Astū modū în 1873 s'a înființatū prima reuniune de stupăritū cu reședința în Buziașū, cu preste o mie de membri și carea în presentū are o mulțime de reuniuni filiale. Pre acéstă reuniune a urmat'o cea din Békés-Gyula, ear în 1875 cea din Bács-Bodrog, în 1876 cea din Bánfalva și H. M. Vásárhely, în 1879 reuniunea centrală din B.-Pesta cu preste 1900 membri, carea are și o revistă de specialitate, cu unū îndreptărū practicū premiatū. Aci s'a deschisū și unū stabilimentū, alū luī Kűhne Ferentz, pentru fabricarea rechetelorū de lipsă la stupăritū. Pre calea acéstă în 1880 s'a înființatū și reuniunea centrală din Clușū, numărându astăzi 753 de membri și avēndū unū țiarū de specialitate, îndreptărū practicū și stupinā de modelū. Acéstă reuniune centrală 'și are și ea reuniunile sale filiale mai în tôte părțile acesteī țeri, așa în Gherla, Vințulū de susū, Deva, Sighișora, Homorodū, Sz.

Udvarhely, Parajd, Korond, Gyergyó-Szt.-Miklos, Szepsi-Sz.-Gzörgy și în alte părți. Reuniunile de stupărită, ce treptată s'au înființat în Ungaria, suie astăzi la 15 reuniuni matre cu o mulțime de filiale, avându 5 foi periodice de stupărită și mai multe opuri premiate, ca îndreptare practice. Și trebuie să se însemne, că aceste reuniuni sânt înființate în sînul naționalității magiare, excepționându prea puține, înființate de germani. Aceste reuniuni, se înțelege, promovază interesele speciale ale naționalității în mijlocul căreia funcționează, deși în ele se află înșirați o mulțime de membri din celelalte naționalități, între cari sânt și români.

Observăm însă cu plăcere, că pre acestu teren s'a început o mișcare frumoasă și la poporul nostru, grație dispozițiilor auctorităților confesionale competente și ale comitetului administrativ al fondului și școlilor grănițeresci din fostul regiment român I-iu de graniță. Ca semne de unu bună început sânt de a se considera și aparițiunile în timpul mai din urmă a mai multor opuri de specialitate în ale stupăritului, în limba română. Așa d. e. în 1886 a apărut: „Manualu de stupărită“ de Ioan Costin; în 1887 „Stupăritul, întocmitu pentru popor, pentru începători și pentru toți iubitorii de acestu ramu alu economiei“ de Constantin Dimian, apoi „Târna poporală“ totu de Dimian; în anul 1887 „Cursu de stupărită“, cu ilustrațiuni de Aug. Degan; mai departe „Economia câmpului și grădinăritul“, cu ilustrațiuni, de George Moian; în fine „Părintele albinelor și învățătorul din Meresci“. Notăm aci și organul de publicitate „Apicultorul și economul român“, redactat de Suetoni Petroviciu în Sân-Nicolaulu-mare, încependu din 1 Septembrie. a. tr. Acastă revistă se pôte procura, cu bagatelul prețu de 2 fl. v. a. pre anulul întregu, ear pentru învățătorii poporali cu prețulu redusu de 1. fl. v. a.

Resultatele acestea deși formeză unu frumosu începutu pentru progresul nostru în cultura de stupi, e departe însă de a puté mulțumi pre conducătorii culturei unui popor ca

celū românū de preste 3 milióne în partea lui cea mai mare agricultorū. Acésta cu atâtū mai puținū, căci se scie, că albinăritulū în timpurile mai vechi a fostū și la poporulū românū unū isvorū cu multū mai proventuosū decâtū în timpulū de față, și că prin urmare în acéstă privință se póte afirma, că ne aflămū în regresū. Unū impulsū pentru înaintarea culturai stupăritului să sperămū că va da și ordinațiunea înaltului ministeriū regescū dto 16 Decembre 1889 Nr. 31,752, îndreptată cătră jurisdicțiunile confesionale scolare, ordinațiune prin care se împune respectivelorū jurisdicțiunii confesionale, ca să foloséscă tóte mijlócele, ce le staū la dispozițiune, pentru răspândirea stupăritului raționalū în păturile cele mai de josū ale poporațiunei, în specialū să înființeze pre lângă tóte preparandiile stupine de modelū provădute cu coșnițe și cu recuisitele necesare la cultivarea practică a albinăritului.

Multū s'arū poté face însă pentru înaintarea acestui ramū de economiă și prin Asociațiunea nóstră. În „regularea mijlócelorū spre ajungerea scopurilorū ei“ (a se vedé §. 5), Asociațiunea a luatū asupra-și îndatorirea de a conduce și îmbărbăta pe poporulū nostru și la îmbrățișarea meseriilorū și la înaintarea în toți ramiū economiei rurale. Ear îndatorirei acesteia s'arū poté satisface, în ceea ce privesce *stupăritulū*, decă s'arū cumpăra și împărți cărți precum și decă s'arū arangia ținerea de prelegeri practice despre acela cu ocasiunea adunarilorū generale, de asemenea decă s'arū da premii celorū ce exceléză în acestū ramū, în fine decă s'arū face încercări de a se sprigini chiar înființarea de stupini de modelū prin grădinile școlelorū nóstre mai bine căpătuite cu mijlóce materiale. Multe impulsuni prețioase pentru înaintare aū primitū învățătorii și poporulū nostru dela unele despărțeminte ale Asociațiunei nóstre conduse de ómeni cu zelū și cu pricepere. Fiă ca, asemenea impulsuni să se multiplice din și în și, și să se generalizeze în totū raionulū Asociațiunei!

Elia Câmpeanu.

LITERATURĂ POPORALĂ.

PINTEA.

Baladă din poporū.

Jele-î Dómne cui i jele
 Jele-î Dómne codrului
 De-amele voinicului,
 Că le plouă și le ninge
 Și n'are cine le 'ncinge,
 Că voinicului, ce le-a 'ncinsū,
 Șede la temniță prinsū,
 Voinicului ce le-a purtatū
 Șede 'n temniță 'ncuiatū.

În temniță la Băiță
 Sântū doi frați tare legați,
 Cu curele până 'n șele
 Pentru a lorū marī greșele,
 Unu-î Stanu
 Ungurénu,
 Unu-î Pinteā, voinicū mare,
 Care 'n lume sémēnū n'are.
 Da 'n ghîrliciulū temniții
 Șede măicuța Pintii,
 Ea 'mpletesce-unū brîū sêrbesce
 Și pe Pinteā 'lū dojănesce:
 — Pinte, Pinte, dragulū meū,
 Ean ascultă ce-ți dicū eū!
 Las' pe Stanu,
 Ungurénu,

C'a pusū capulū taică-teū
 Și l'a pune și pe-alū teū!
 Dar Pinteā că se 'ntorcea,
 Cătră maică sa grăia
 Și din gură cuvēnta:
 — Maică, măiculēna mea,
 Mergī tu la domni și te rógă
 Pe mine să mă slobódă,
 Că de cându-sū la 'nchisóre,

'Mi-a vintū vremea de 'nsurare,
 Că de cându-sū la robie
 Bate-mī pērulū la călcăie
 Mustețele-mī batū brațele
 Și barba genunchele.

Maica Pintii s'a luatū
 Și la domni c'a alergatū
 Și de domni că s'a rugatū
 Să-lū lase din închisóre,
 C'a vintū vremea de 'nsurare,
 Că de cându-ī la robie
 Bate-ī pērulū la călcăie,
 Mustățele ī batū brațele
 Și barba genunchele.

Ear domni se 'nțelegea
 Și-astfelū de răspunsū īī da:
 — Du-te și la Pinteā-ī spune,
 C'ađī, mâne orū să-lū cunune,
 Că pe marți pe prânzulū mare,
 Atuncea l-omū 'nsurare,
 Că nevasta-ī căpētata,
 Țapa lată, ferecată,
 De car' n'a vėđ'tū nici odată
 Și nănașū din Făgărașū.

Maica Pintii s'a luatū
 La Pinteā c'a alergatū
 Și răspunsulū i l'a datū,
 Că pe marți pe prânzulū mare,
 Atuncea lorū 'nsurare,
 Că nevasta-ī căpētata,
 Țapa lată, ferecată,
 De car' n'a vėđ'tū nici odată
 Și nănașū din Făgărasū.

Eară Pinteai-î răspundea
 Și din graii așa grăia:
 — Maică, măiculéna mea!
 Du-te la grajdul de paltin
 Și-mi adă murguțul galbin.
 Când murgul s'apropia
 Lăcate se descuia,
 Ușile se despica,
 Elu din temniță eșea
 Pe murguțu mi s'arunca

Și din gură cuvânta:
 — Haidați boieri după mine
 Să vă 'nvētu a trăi bine.
 — Ear domni, că tremurau
 Și din graiu așa-mi grăiau:
 — Să mergi Pinte sănetos
 Ca și-unu trandafir frumos,
 Că ni-să caii ne'nșelați
 Și la fugă ne'nvetați...

Alu lui Ionu.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 55/1890.

Procesu verbalu

alū comitetulu Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporulu românū, luatū în ședința dela 27 Martie n. 1890.

Președinte: Dr. Il. Pușcariu, vice-președintele Asociațiunei. Membrii prezenți: E. Măcellariu, Ioanū Hannia, Z. Boiu, Parteniu Cosma, Ioanū G. Popu, Nicanoru Frateșu, G. Candrea.

Secretarū: Dr. I. Crișianu.

Nr. 17. D-lu archimandritu și vicaru arhiepiscopescu, Dr. Ilarionu Pușcariu, arata, că, fiindu președintele Asociațiunii d-lu G. Barițiu absentu din Sibiu și astfel impededatu de a funcționa, a luatū densusu, în calitate de vice-președinte alu Asociațiunii, potrivit cu prescrișele ș-lu 15 din statute, inițiativa pentru ținerea ședinței de adă.

— Spre sciință.

Nr. 18. Direcțiunea despărțemintulu I. (Brașovū) prin hartiato 14 Februarie a. c. Nr. 52 subșterne spre revizuire protocolulu subcomitetulu dela 31 Ianuarie a. c.

Din protocolulu subșternutu se vede:

a) că nou alesulu cassaru, d-lu A. Vlaicu, a luatū în primire actele cassei dimpreună cu unu libelū dela „Albina“ cu suma de 63 fl. 10 cr., ear bani gata 6 fl. 2 cr.

b) că reorganizarea agenturiloru precum și dispozițiunile pentru adunarea generală viitoare a despărțemintulu se amēnă, până se va putē sci, dacā comitetulu centralu alu Asociațiunii aprobă modificările propuse cu respectu la despărțemintulu I.

c) că cestiunea scólei de țesutú proiectată a se inființa în Băcele, s'a datú spre studiare unei comisii în persónele d-lorú G. B. Popú, N. Petra-Petrescu și A. Vlaicu ;

d) că dispozițiunile relative la cele 2 premii de câte 10 fl. votate de adunarea generală trecută, se amână, până se vorú face și celelalte pregătiri pentru adunarea generală proximă ;

e) că s'a angagiatú unú servitorú pentru trebuințele despărțeméntului pe lângă o remunerațiune anuală de 8 fl. (Ex. Nr. 39/1890).

— Cuprinsulú protocolului subcomitetului din despărțeméntulú I. (Brașovú) servesece spre sciința cu aceea, că acelu subcomitetú pregătirile pentru proxima adunare generală a despărțeméntului să nu le facă atêrnátore dela organisarea de nouă a despărțemintelorú Asociațiunii, de óre-ce acéstá afacere va avé să se decidá numai în adunarea generală a Asociațiunii și astfelú s'arú puté să se mai amâne.

Nr. 19. Cassarulú Asociațiunei, d-lú G. Candrea, prin hârtia dto 5 Martie a. c. subșterne spre decideré scrisórea dto 28 Februarie a. c. a avocatului B. Bașota din Abrudú, în care numitulú avocatú cere a 'i se extrada acțiunea dela banca „Auraria“, depusá aici ca taxá de membru pe viețá și a se primi în schimbú alte 2 acțiuni à 50 fl. ale cassei de păstrare maghiare din Abrudú.

În legáturá se presentá scrisórea d-luí B. Bașota dto 7 Martie a. c. în care repetá cererea pentru retrimiteré acțiunii numite mai sus dela banca „Auraria“, trimițendú în schimbú 4 acțiuni à 50 fl. de ale cassei de păstrare maghiare din Abrudú, și anume acțiunile de sub Nrii. 153, 154, 155 și 156, dimpreună cu cuponiú lorú pe 20 de ani, din carú celú din 1888 e a se da pentru fondulú de rezervá, ear' celú pro 1889 se va bonifica la 1 Aprilie a. c. cu 6% dividende ; d-lú Bașota cere apoi pe basa acțiunilorú subșternute să fiá trecutú în șirulú membrilorú fundatoriú aú Asociațiunii (Ex. Nr. 40 și 48/1890).

— Fiindú că acțiunile din cestiune ale cassei de păstrare din Abrudú representá în valórea lorú nominalá suma, pe care, conformú §-lui 6 din statute, are să o depuná acela, care vrea să deviná membru fundatorú alú Asociațiunii, și fiindú că acțiunile indigitate aducú venitulú cerutú în același § pt. 2, cererea d-luí B. Bașota se încuviințézá intru tóte cu aceea însă, că înainte de a 'i se retrimite acțiunea cerutá, d-lú Bașota să fiá invitatú a transcrie acțiile trimise în schimbú pe numele Asociațiunii, conformú statutelorú reuniunii, care le-a esmisú. Cu esoperarea transcrierii prin d-lú B. Bașota se însărcinézá cassarulú Asociațiunii, d-lú Gerasimú Candrea.

Nr. 20. Prin hârtia sa dto 3 Martie a. c. d-lú B. P. Harșanú arată, că a luatú la cunoscința conclusulú comitetuluiú dto 25 Februarie a. c. Nr. 35 relativú la procesulú cu d-na Z. Romanú din Fágárașú, atrage atenziunea comitetuluiú, că pentru evitarea esecutiuniiú să asemneze speșele procesuale, licuidate numitei dómne prin

sentența de sub Nr. 2740/1889, și cere să îi se înapoieze actele privitoare la sus numitul proces, pe cari le-a subșternut și scrisoarea sa dto. 22 Februarie a. c. (Ex. Nr. 42/1890).

— Spre știință. Spesele licidate d-nei Zinca Romanu comitetul le va asemna îndată ce îi le va cere cel îndreptățit a primi. Actele cerute de d-lu B. P. Harșanu îi se înapoiează.

Nr. 21. D-lu M. Andreica, cassarul despărțământului VI (Abrud) prin hârtia dto 6 Martie a. c. trimite suma de 110 fl. înrată ca taxe dela 21 membri ordinari ai Asociațiunii din acel despărțământ, cu rugarea: să îi se cuitze primirea, ear numele membrilor, cari au solvit taxele, să fiă publicat în fôia Asociațiunii. (Ex. Nr. 43/1890).

— Să adevăresce primirea sumei de fl. 110 trimisă de d-lu M. Andreica, cassariul despărțământului VII (Abrud) ca taxe dela 21 membri cu aceea, că numele acestor membri urmăză a fi publicat la alt punct al protocolului de față.

Nr. 22. Se constată, că cu datul 11 Martie a. c. sub Nr. 44 s'au îndrumat direcțiunile despărțământelor, conform hotăriri acestui comitet dto 4 Octombrie 1889, a încassa taxele restante pro 1889 de pe la membrii Asociațiunii. (Ex. Nr. 44/1890).

— Spre știință.

Nr. 23. Prin mandatul de plătire dto 16 Decembre 1889 Nr. 777/1887, prezentat aici la 14 Martie a. c. oficiul de dare din Năsăud ne cere dreptu competențe erariale 10% după suma de 1050 fl., care sumă constituie legatul din rămasul după fericitul Gregoriu Hangea din Maieru. (Ex. Nr. 45/1890).

— Se constată, că pe cale presidială s'a înaintat în terminul legal recursu în contra amintitei măsurări.

Nr. 24. D-lu Simeon Popu, secretarul despărțământului XVIII (Turda) prin hârtia dto 20 Martie a. c. Nr. 5 ne încunosciiță, din încredințarea subcomitetului din numitul despărțământ, că în ședința acelu subcomitet dto. 15 Martie a. c. s'a primit noua arondare a despărțământului Turda întocmai după cum e proiectată în elaboratul acestui comitet. (Ex. Nr. 49/1890).

— Spre știință. În meritul hotăriri luate de subcomitetul despărțământului XVIII (Turda) va intra acestu comitet, după ce voru fi înratu deslușirile cerute relativu la proiectul său de arondare dela tôte despărțământele Asociațiunii. Se constată, că cu datul 10 Martie a. c. direcțiunile despărțământelor, cari nu s'au pronunțat asupra numitului proiect, au fostu de nou provocate a o face cel multu până la 15 Aprilie a. c.

Nr. 25. D-lu avocatul din Sibiu, Ioan Popa, transpune și pe anul 1890 doi galbeni așezați ca medalion, destinați a se premia cu ei femej, cari voru purta costume frumoșe originale românesce cu ocașiunea adunărilor generale ale Asociațiunei. (Ex. Nr. 50/1890).

— Spre sciință. Galbinii amintiți s'au transpusu spre păstrare la cassa Asociațiunei, avându a se face usă atâtu de aceștia, câtu și de alți 2 galbini dați în anul trecut în același scopu și de același domn, la proxima adunare generală.

Nr. 26. Casarulü Asociațiunei, d-lü G. Candrea, prin hãrtia dto. 26 Martie a. c. aratã, cã în urma mandatului dto. 4 Octombree Nr. 227 a extradatü avocatului Stefanü Somody, ca îndreptãtitü, în prezența notariului publicü din Sibiiü G. Zãgoni, pe lângã cuitantã în ordine timbratã, cautiunea architectului C. W. Maetz constatãtore din 3 scrisuri fonciare de ale institutului de creditü fonciarü din Sibiiü în suma totalã de fl. 3000 (Ex. Nr. 51/1890).

— Spre sciință. Documentele de extradarea cautiunii se alãturã la actele privitoare la ridicarea edificiului scõlei.

Nr. 27. Președintele Asociațiunii, d-lü G. Barițiü, a donatü pe sãma bibliotecii Asociațiunii opulü sãu „Pãrți alese din Istoria Transilvaniei pe 200 de anï din urmã“, vol. I. și II. Sibiiü 1889—1890. Membrulü comitetului d-lü Z. Boiü a donatü asemenea pe sãma bibliotecii Asociațiunii opulü sãu „Cuvëntãri funebrale și memoriale. Sibiiü 1889“.

— Cu mulțumitã spre sciință.

Nr. 28. Aü întratü la comitetü taxe de membri dela:

Luca Ludovicü în Alba-Iulia, Poruțiü Ioanü în Budapesta, Sustai Nicolaü în Brașovü și Dr. G. Ilea în Baia de Crișü, câte 5 fl. pro 1890. Marcu Simionü în Cãmpeni 5 fl. pro 1888, Pãrtilã Ioanü în Poșaga super., Candrea Nicolaü în Vidra, Candrea Mich. în Neagra, Nicola George în Arada, Gomboșü Iosifü în Vidra sup., Löwy Davidü în Cãmpeni, Cotișelü Const. în Certege, Nicola Ioanü în Arada, Papiu Alexandru în Bistra, Marcu Romulü în Bistra, Muntënu Dumitru în Cãmpeni, Nicola Petru în Vidra, Societatea Concordia în Buciumü, G. Sturza în Abrudü-satü, Șuluțü St. Pompiliu în Roșia, Jurchescu Terentiü în Abrudü, Tuhuțü Alexandru în Abrudü, Ciura Alexandru în Abrudü, Achimü Petru în Buciumü și Pinciü Ioanü în Caransebeșü câte 5 fl. pro 1889, Macaveiü Alexandru în Buciumü-Șasa 10 fl. pro 1888 și 1889, Bașota B. în Abrudü 200 fl. (în acți), ca taxã de membru fundatorü.

— Spre sciință.

Sibiiü, d. u. s.

Dr. Il. Pușcariü m. p.
vice-președinte.

Dr. Ioanü Crișianü m. p.
secretarü II.

Verificarea acestui procesü verbalü se încrede d-lorü: Z. Boiü, Parteniü Cosma, și I. G. Popü.

S'a cetitü și verificatü, Sibiiü în 29 Martie 1890.

Zacharia Boiü m. p.

Parteniu Cosma m. p.

I. G. Popü m. p.

CONSEMNAREA

*contribuiriloră făcute în favorulă scôlei superiôre de fete a „Asoci-
țiunei transilvane“ pe còla d-luă Parteni u Cosma din 1 Ianuar
până la ultima Iuniu 1889.*

Belle Janos, econ. în Dobra; Bagoly Samuelü, Constantinü Rișeuță, econ.
nomî în Körösbánya; Ioanü Judenü, econ. în Șopteriü; Zacharie Cornea, econ.
în Silvașu-de-Câmpie câte 1 fl.; Ioanü Dordea, econ. în Lómneșü; Maria Dejanü,
económă în Ocna; Constantinü Tóderü, econ. în Săcădate; Safta Todorü, econ.
nómă în Săcădate; Ioanü Mahara, econ. în Săcădate; Petru Nuțü, econ. în
Baia-de-Crișü; Carl Will, econ. în Aiudü câte 50 cr.; Otilia Adamoviciü, econ.
în Baia-de-Crișü 1 fl.; Onu Buciiü, econ. în Armeni 50 cr.; Istionü Paraschivü,
económă în Fofelda; Maria Simtionü, económă în Sibiiü; Iosifü Bârsanü, econ.
în Alțina câte 1 fl.; Kovács György, econ. în Apa 50 cr.; Ioanü Apay, econ.
în Arayos-Megyes; Mitru Văsuțü, econ. în Borchidü; Mateiü Vila, econ. în Be-
metemezö câte 1 fl.; Demeter Donka, Nuțü Câmpenü, economî în Seinü câte
50 cr.; George Cozma, econ. în Apa 1 fl.; Vékony Miklos, econ. în Cornețelü;
Antonü Horodozky, econ. în Mediașü câte 50 cr.; Timoteiü Circa, econ. în
Dicșö-Szt.-Márton; Michailü Krauz, econ. în Buzdü; Vladü Todorilă, econ. în
Ponorü; Onisni Zete, econ. în Kis-Sikárló; Antonie Bodie, econ. în Aranyos-
Megyes; Nuțü Vereș, econ. în Nagy-Sikárló; Maria Barbü, económă în Săcă-
date câte 1 fl.; Patrichie Tocaciü, econ. în Ațelü; Stefanü Costea, econ. în
Hașagü; Samoilă Buciumanü, econ. Királypatak; Stefanü Goța, econ. în Bu-
cerdea-vinósă; Bihari Zsigmond, econ. în Kutyalva câte 50 cr.; Bora Arpad,
econ. în Sibiiü; Ioanü Sibiașanü, econ. în Ocna: Ioana Dicoiü, económă în Ocna;
Ioanü Kirr, econ. în Vingardü; Ioanü Purcariü, econ. în Pocloș; Ioanü Radu,
econ. în Stenea; Isak Nusbächer, econ. în Deeșü; Iosef Gruber, econ. în
Clușü; Thomas Salmen, economü în Slémnicü; Allmady Zsigmond, econ. în
Sibiiü; Avramü Sâmputenü, econ. în Sz.-Akna; Aughelü Cioranü, econ. în Căr-
pinișü; Iosifü Câmpenü, econ. în Dobra; Iosifü Selistenü, econ. în Teiü; Ioanü
Bucurü, Neculae Găsitü, economî în Hașfalău câte 1 fl.; Iosifü Crainicü, econ.
în Dobra 50 cr.; Georg Bartmus, econ. în Sibiiü; Petru Câmpenü, econ. în
Ocna; Ioanü Rusanü, econ. în Alba-Iulia; Spirer Hersch, econ. în Oșorhiciü;
Neculae Suciü, econ. în N. Sink; Ioanü Alămorénü, econ. în Magü câte 1 fl.;
Andreas Schopf, Stefanü May, economî în Siibiü câte 50 cr.; Petrü Gavozdea,
Ioanü Roșü, economü în Ocna; Ioanü Popü, econ. în Rogna; Savu Mândrenü,
econ. în Ocna; Barbosü Sava, econ. în Alvinez; Tittel Zsigmondné, propr.;
Safta Popi, económă în Ocna; Francisca Reindl, económă în Alba-Iulia; Vasile
Ionaș, econ. în Șaldorfü; Michailü Mildü, econ. în Martinsdorf; Katarina
Weiss, económă în Sibiiü; câte 1 fl.; Iosifü Rodziewicz, econ. în Sibiiü; Ilie
Vladü, econ. în Ocna; Ana Vașiü, económă în Ocna; Savu Albu, economü în
Ocna câte 50 cr.

Îndreptare: În numărulü 2, la pag. 47, șirulü 13 din josü să se cetescă
în locü de „plăcinte“ „plante“.

Editura Asoc. trans. Redactorü: I. Popescu. Tiparulü tipogr. archidiec.